

KISIRLAŞTIRMA (STERİLİZATİON)

1. Kısırlaştırma Nedir?

“Sterilizasyon, bir erkek veya kadının çocuk yapma kabiliyetinin cinsi ihtiyaçlarını tatmine mani olmadan izalesi için yapılan müdahale demektir.”(NPHK. Md.4/I). Kısırlaştırma, Üreme organlarını ameliyatla çocuk yapma becerisini sonlandırmayı içerir. Kısırlaştırma bir cerrahi operasyonun arzulan bir sonucu olabilir ya da hastalıklı bir üreme organının ortadan kaldırılmasının veya işlev bozukluğu olan bunun gibi bir organın iyileştirilmesinin tesadüfi bir sonucu olabilir.

2. Kısırlaştırma Çeşitleri

Üreme organları hastalıklı olmadığında birçok kısırlaştırma erkekler için vazektomi yoluyla (meni kanalı ameliyatı) ve kadınlar için tüp ligasyonu yoluyla sonuçlandırılır.

Kısırlaştırma gönüllü (isteğe bağlı, ihtiyarî) veya bazı şartlar altında gönüllü olamayan (istemsiz, zorunlu, mecburî) olarak da yapılabilir. Hukuk sistemimizde sadece gönüllü kısırlaştırmaya müsaade edilmiş olup, gönüllü olmayan kısırlaşmaya müsaade edilmemiştir(NPHK. Md.4).

1) Gönüllü (İstemli) Kısırlaştırma

Gönüllü kısırlaştırmanın gerçekleşmesi için hukuk ve etik kurallara uygun tıbbî müdahalenin gerçekleşmesi gerekir. Uygunluk şartları ise, aydınlatılmış rıza, reşit olma, evli ise eşin rızasıdır.

2) Gönülsüz (İstemsiz) Kısırlaştırma

Kişilerin rızaları dışında zaman zaman zorla yapılan kısırlaştırma uygulamalarına gönülsüz kısırlaştırma denir. Tarihi süreçte belirli gruplara, bazı hastalıkları olanlara ve genetik taşıyıcıların üremesine engel olmak için soyu arındırma gayesiyle bu tür etik dışı uygulamalar gerçekleştirilmiştir¹.

Kişilerin kısırlaştırmaları 3 insan grubuna olmuştur. Bunlar; a)Öjenik kısırlaştırma; zihnî ve bedenî kusurları kalıtsal olarak taşıyan kişilere uygulanan kısırlaştırma, b)Tıbbî Endikasyon Sebebiyle Kısırlaştırma, Kadının doğum yapması hayatî tehlike oluşturacaksa kısırlaştırma yaptırabilir. c) Sosyal Endikasyon Sebebiyle Kısırlaştırma; Ebeveynin Mâlî ya da Zihnî Ya

¹Biyoeetik Terimleri Sözlüğü, s.160.

da bedenî engelli olmalarında Çocuğa bakamamalarında kısırlaştırma yaptırabilir. Burada çocukların ferdî çıkarları ve potansiyel gelecekleri amaç edinmektedir. Burada çocuğun varlığı zarar olarak değil, çocuk doğmasıyla engelli anne ya da baba tarafından çocukla yeterince ya da hiç bir şekilde ilgilenilmemesi ya da mâlî durumlarının olmamasından bakım masraflarının aile tarafından karşılanmaması halinde kısırlaştırma olur.

1988 yılında T v. T'de Yüksek Aile Mahkemesi'nde Wood, J. Bir problemle karşılaşılıyordu. Zihinsel özürli bir kadına kısırlaştırma ve kürtaj işlemi uygulanması gerekiyordu. Soru ise şuydu: Vesayet yetkisi olmayan bu yetişkin kadının tedavisinin yapılabilmesi için hangi yasal dayanaklarla izin alınabilirdi?

T, 19 yaşında, ağır zihinsel özürli, epileptik ve durumunun düzelme şansı olmayan bir kadındı. Annesi, arkadaşları ve sosyal hizmet görevlileri ona bakmalarına rağmen T hamile kaldı ve tıp uzmanları hamileliğin sonlandırılması gerektiği kararına vardılar. Sonlandırmanın gerekçesi, T'nin hamilelik kavramını anlayamaması, hamileliğin getirdiği koşullar ile başa çıkamayacak olması ve bir bebeği taşımaya ve daha sonra bakmaya ehil olmaması idi. Geleceği düşünerek, tıbbi danışmanları (gelecekteki bir hamilelikten korunmasının tek yolunun bu olduğunu düşündükleri için) kısırlaştırılmasına karar verdiler. T'nin yasal izin vermesi mümkün olmadığından tıbbi danışmanları yargı kararı olmadan ameliyatı yapmak istemiyorlardı. Kızın annesi, hamileliğin sonlandırılmasının ve T'nin kısırlaştırılmasının yalnızca kendisinin izni olmadığı için yasadışı bir eylem olamayacağına karara bağlanması için başvuruda bulundu. Wood J., yargı da dahil, hiç kimsenin bu ameliyata izin vermeye yetkisi olmadığı, zorunluluk ilkesi dışında varsayılan ameliyatın yasal sayılmasının mümkün olmadığı kararına vardı. Ayrıca, mahkemenin bu tarz durumlarda izin verme yetkisinin yeniden düzenlenmesi gerektiği şeklinde bir savunma yaptı².

² CRUZ, Peterde: MedicalLaw, First Edition, London-2002, p. 208.